

ภาพแทนของไวยากรณ์ฝรั่งเศสจากนิทานไวยากรณ์เรื่อง *ไวยากรณ์คือบทเพลงอันแสนหวาน* ของ เอริก ออร์เซนนา

Representation of French Grammar from grammar tale entitled *Grammar is a Sweet, Gentle Song* by Erik Orsenna *

ธีรา ศุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา^{1*}

Thira Suksawasdi Na Ayuthaya^{1*}

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Associate professor Dr., Division of French, Department of Western Languages, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.

* Corresponding author, E-mail: thirafr@yahoo.com

บทคัด

กระแสโลกาภิวัตน์ที่แพร่เข้าไปในฝรั่งเศสได้ส่งผลต่อการใช้ภาษาและวัฒนธรรมฝรั่งเศสในสังคมโลก เนื่องจากโลกทุกวันนี้เป็นโลกของผู้ใช้ภาษาอังกฤษและโลกของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ *ไวยากรณ์คือบทเพลงอันแสนหวาน* เป็นนิทานไวยากรณ์เล่มแรกที่เอริก ออร์เซนนา ได้ประกอบสร้างหลักภาษา โดยสร้างภาพแทนของไวยากรณ์ฝรั่งเศส ส่วนแรกเป็นส่วนของการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสผ่านทางตัวละครภาพแทนของไวยากรณ์ขนบนิยม และภาพแทนของไวยากรณ์โฉมใหม่ ส่วนที่สองเป็นภาพแทนของไวยากรณ์ในเรื่องของคำประเภทต่างๆ และสัญลักษณ์

คำสำคัญ : แนวคิดหรือสร้าง ภาพแทนของไวยากรณ์ฝรั่งเศส การสอนโดยไม่ยึดติดตามกรอบ การอ้างรักษาภาษาฝรั่งเศส

Abstract

Globalization that is spreading out in France impacts French usage and French culture around the world. This is due to the use of English and the information technology progress. The grammar tale entitled *Grammar is a Sweet, Gentle Song* is the first book where Erik Orsenna constructed the grammar rules by using what is called “Grammatical representation”. Firstly, it is a representation of French teaching through both traditional and new grammatical approaches. Secondly, it is a representation of French grammar through words and signs.

Keywords: constructionist approaches, representation of French grammar, non-scholastic approaches, protectionism of French language

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง *เอริก ออร์เซนนา และ นิทานไวยากรณ์ (Erik Orsenna and Grammar Tales)* (พ.ศ. 2559)

บทนำ

หนึ่งในปัญหาและอุปสรรคด้านการสอนภาษาฝรั่งเศสทั้งในประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศแม่ที่ให้นักเรียนภาษาฝรั่งเศส และประเทศไทยที่มีการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสมาเป็นเวลานาน เกิดจากกฎเกณฑ์ต่างๆ ของภาษาฝรั่งเศสนั่นเอง หากผู้สอนทำการสอนไวยากรณ์ตามกรอบแบบขนบนิยม คือเน้นหลักการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ก็จะทำให้ไวยากรณ์เป็นยาขมหม้อใหญ่สำหรับผู้เรียน แต่ในปัจจุบันวิธีการสอนภาษาฝรั่งเศสได้ปรับเปลี่ยนไปมาก เช่น การสอนไวยากรณ์เพื่อการเรียนภาษาแนวใหม่ๆ ที่มีการอธิบายกฎเกณฑ์ทางภาษาน้อยหรือไม่มีเลย แต่ไวยากรณ์จะแฝงอยู่ในบทเรียน หรือการสอนแบบอุปมา ซึ่งผู้เรียนจะสามารถค้นพบหลักไวยากรณ์ฝรั่งเศสด้วยตนเอง โดยศึกษาจากตัวอย่างที่ผู้สอนกำหนดให้เป็นต้น

ในบรรดาหลายๆ แนวทางที่คิดขึ้นเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนนั้น มีการแสวงหาวิธีการที่จะสอนไวยากรณ์โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เช่น การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป การใช้ศิลปะ เกมภาษา กิจกรรมทางภาษา บทเพลง และบทกวี ส่วนใหญ่แล้วการสอนไวยากรณ์ฝรั่งเศสจะเป็นเรื่องของ การนำเทคนิคการสอนมาประยุกต์ใช้มากกว่าที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความหมายตลอดจนรับรู้ความมีเสน่ห์ ความน่าสนใจ รวมทั้งบริบททางอภิภาษาของภาษาฝรั่งเศส

แม้จะมีการคิดค้นทฤษฎีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องก็ตาม แต่การเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสก็ยังคงประสบอุปสรรคเช่นเดิม โดยอุปสรรคดังกล่าวนี้เกิดจากคุณสมบัติเด่นที่กลายเป็นคุณสมบัติด้อยของภาษาฝรั่งเศสเอง คือภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาที่มีวิถีปัจจัย คำทุกคำจะมีเพศ ทำให้คำที่มาประกอบจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเพศและพจน์ไปด้วยมีการผันรูปคำกริยาตามกาลและมาลาที่กฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์กำหนดไว้ เรียกได้ว่ามีกฎเกณฑ์ให้ต้องจดจำ มีข้อยกเว้นที่จะต้องระลึกถึงเสมอเมื่อนำไปใช้ ความยากของไวยากรณ์ฝรั่งเศสจึงเกิดขึ้นทั้งกับคนฝรั่งเศสเองและคนต่างประเทศที่เรียนภาษา

เอริก ออร์เซนนา (Erik Orsenna) ซึ่งเป็นทั้งนักเขียนและราชบัณฑิตของฝรั่งเศสได้เล็งเห็นปัญหาการสอนไวยากรณ์ฝรั่งเศส และความนิยมในภาษานี้ที่ลดลง จึงได้เขียนหนังสือที่กล่าวถึงไวยากรณ์ฝรั่งเศสในรูปนิทานสมัยใหม่จำนวน 5 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ *ไวยากรณ์คือบทเพลงอันแสนหวาน (La grammaire est une chanson douce, 2001)* *อัศวินแห่งปริกัลมาลา (Les Chevaliers du Subjonctif, 2004)* *เมื่อเครื่องหมายกำกับเสียงประท้วง (La Révolte des accents, 2007)* *แล้วถ้าเรามาเรียงบ่ากันล่ะ (Et si l'on dansait ?, 2009)* และ *ศัพท์นิรมิต (La Fabrique des mots, 2013)*

นิทานไวยากรณ์ 5 เรื่องนี้จัดเป็นวรรณกรรมที่มีกลุ่มเป้าหมายทั่วไป ไม่ได้จำเพาะเจาะจงว่าเขียนให้ผู้อ่านที่เรียนภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาแรก หรือภาษาที่สองเท่านั้น ผู้ประพันธ์ไม่ได้พูดถึงเรื่องเทคนิคการสอน แต่กลับสะท้อนให้เห็นว่ามีศิลปะการสอนที่มีชีวิตซ่อนอยู่ที่ใดสักที่หนึ่ง เป็นหนังสือที่ใช้แนวทางสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ที่เปี่ยมไปด้วยจินตนาการในการทำให้ผู้เรียนหันกลับมาใส่ใจในหลักภาษา เพื่อจะได้เข้าใจว่าเรียนไวยากรณ์ฝรั่งเศสไม่ใช่เรื่องยากแต่เป็นเรื่องสนุกเหมือนได้อ่านนิทาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวคิดการก่อสร้างและการสร้างภาพแทนจากนิทานไวอากรณ เรื่อง *ไวอากรณคือบทเพลงอันแสนหวาน* ใน 2 ประเด็น คือ ตัวละคร คำและสัญลักษณ์ โดยมีสมมติฐานว่าผู้ประพันธ์นำเสนอตัวบทในแนวทางและน้ำเสียงใหม่ เพื่อสร้างความตระหนักในภารกิจประชาสังคมที่จะต้องรักษาภาษาและมรดกทางวัฒนธรรมไว้

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องนิทานไวอากรณอยู่ในบริบทความคิดของหลังสมัยใหม่นิยมและหลังโครงสร้างนิยม ในฐานะที่เป็นกระแสที่เปิดพื้นที่ให้ ‘เรื่องเล่าขนาดย่อม’ เช่น นิทานไวอากรณ

จากการศึกษาและได้พบรูปแบบการเขียนคำศัพท์และความคิดที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมชุดนี้ ทำให้มีความสงสัยในกรอบแนวคิดของผู้ประพันธ์ว่ามีที่มาในการผลิตงานนี้อย่างไร ทั้งนี้เพราะประเด็นสำคัญในสิ่งที่เรียกว่า ‘ความรู้’ ของสังคมตะวันตกตั้งแต่ยุคเริ่มต้นของความเป็นสมัยใหม่ในปลายศตวรรษที่ 18 จนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษ 1960 อยู่บนฐานคิดของความเป็น ‘เรื่องเล่าขนาดใหญ่’ ยกตัวอย่างในส่วนของภาษา เช่น เรื่องกฎเกณฑ์ทางภาษา การทำภาษาให้บริสุทธิ์ การใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลักไวอากรณ เป็นต้น

การเรียนการสอนที่ยึดถือกฎเกณฑ์ทางภาษาอย่างเคร่งครัด ถูกถล่มกรองตรวจสอบจากความคิดที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสมัยใหม่ซึ่งได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิด ส่งผลให้ไม่มีวาทกรรมใดหรือองค์ความรู้ใดเพียงแบบเดียวที่สามารถทำหน้าที่ครอบงำได้อีกต่อไป เพราะยังมีเรื่องแบบอื่นๆ ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็น ‘ความรู้’ ใหม่ได้ การเรียนการสอนภาษาในแนวคิดที่ยึดหลักภาษา หมดความชอบธรรมในการเป็นฐานรากของการถ่ายทอดความรู้ แนวคิดและแนวปฏิบัติของงานเขียนหลังสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วย การตั้งคำถามและรื้อสร้างกรอบความรู้เดิม (Deconstruction) การแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงกันและกันของวัฒนธรรมโลกที่หลากหลาย (Interculturalism) จึงได้เกิดขึ้นและส่งผลต่อปฏิบัติการอันไม่รู้จักจบของกระบวนการสร้างความหมายใหม่

ในอดีตนั้นไวอากรณฝรั่งเศสถือว่าเป็นหนึ่งในวาทกรรมหลักของชาติ กฎเกณฑ์หลักภาษาเป็นเรื่องที่ละเมิดไม่ได้ แต่การสอนไวอากรณฝรั่งเศสยังสามารถดำเนินไปได้ด้วยวิธีการอื่นๆ ที่ต่างออกไปจากการมุ่งเน้นหลักภาษา นั่นคือด้วยการนำแนวคิดแบบที่หลังโครงสร้างนิยมและหลังสมัยใหม่นิยมเรียกว่า ‘สิ่งที่เราจะมานำเสนอไม่ได้’ มานำเสนอวิธีวิทยาแบบต่างๆ ที่นักคิดในสกุลความคิดนี้ เช่น ฌีลส์ เดอเลซ (Gilles Deleuze) กับ เฟลิกซ์ กัตตารี (Felix Guattari) ใช้เป็นวิธีการที่เรียกว่า ‘การสลายเส้นแบ่ง และการลากเส้นแบ่งใหม่’ ด้วยการตั้งคำถามกับบรรดาเส้นแบ่งต่างๆ (ไซริตัน เจริญสินโอฬาร, 2545, น. 206) เช่นกรณีศึกษาในงานวิจัยของเราคือ ‘ความยากของไวอากรณฝรั่งเศส’ กับ ‘ความง่ายของไวอากรณฝรั่งเศส’ รวมไปถึง ‘กฎเกณฑ์ทางหลักภาษา’ กับ ‘จินตนาการทางหลักภาษา’ ซึ่งสามารถจัดเป็นคู่ตรงข้ามกันได้

แนวคิด ‘การรื้อสร้าง’ กับนิทานไวอากรณ

แนวคิด ‘การรื้อสร้าง’ ถือกำเนิดขึ้นมาจากนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ฌาคส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida) เพื่อวิพากษ์ระบบเหตุผลที่ควบคุมวิถีทางที่ความคิดของเราเป็นตัวเข้าไปกำหนดความจริง ความหมาย ความถูกต้อง และอื่นๆ ในขณะที่เดียวกันก็คิดกันสิ่งที่แปลกแยกและแตกต่างจากตัวมันเอง

มนทัศน์เรื่อง ‘การก่อสร้าง’ ที่ปรากฏในเรื่อง *ไวยากรณ์คือบทเพลงอันแสนหวาน* นั้น เरिक ออร์เซนนาได้แปรสภาพและแทนที่ความยากของกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ฝรั่งเศสด้วยคุณค่าที่เข้าถึงได้ว่าเป็นเหมือนบทเพลงอันแสนหวาน เราจะได้เห็นว่าประพจน์กรรมของเขาคือ การย้อนรอยต่อกระบวนการทางความคิดเกี่ยวกับคู่ตรงข้าม ที่ความสัมพันธ์ภายในของคู่ตรงข้ามมักจะมีการจัดลำดับชั้นและควบคุมอีกด้านหนึ่งให้อยู่ได้อีกข้างหนึ่ง ในกรณีศึกษาของเราคือ ‘ความยาก – ความง่าย’ การทำให้ไวยากรณ์ฝรั่งเศสที่แสนยากเป็นเหมือนบทเรียนที่สนุกเพลิดเพลินเป็น ‘การก่อสร้าง’ อย่างหนึ่ง ซึ่งความเป็นไปได้ที่จะแปรเปลี่ยนการเรียนการสอนไวยากรณ์ฝรั่งเศสแบบเคร่งครัด เข้มงวดด้วยการเคารพกฎเกณฑ์ทางภาษา จะถูกประกอบขึ้นใหม่ภายใต้สภาวะการณ์เดิมคือการสอนไวยากรณ์ฝรั่งเศสแต่สร้างสรรค์ด้วยจินตนาการและภาพแทน ทั้งนี้เพราะเริก ออร์เซนนาเชื่อว่า ความจริงในโลกพหุอัตลักษณ์ และพหุวัฒนธรรมนั้นมีความไม่ตายตัว เปิดโอกาสให้นักเขียนเปลี่ยนการนำเสนอแบบเป็นตัวแทน (represent) ที่พยายามเลียนแบบความเป็นจริงมาเป็นการนำเสนอใหม่ (re-present) หรือเล่าใหม่ เพื่อให้เกิดการมองใหม่ ในนิทานไวยากรณ์เรื่องนี้ เरिक ออร์เซนนาได้ทำให้ความรู้เรื่องคำนาม คำคุณศัพท์ การกระจายคำกริยาในภาษาฝรั่งเศส ฯลฯ ซึ่งไม่ต้องเป็นความจริงอย่างที่ควรจะเป็นตามหลักภาษาเท่านั้น แต่มีภาพแทนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจด้วยมุมมองใหม่ที่รื่นรมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง *ภาพแทนของไวยากรณ์ฝรั่งเศสจากนิทานไวยากรณ์เรื่องไวยากรณ์คือบทเพลงอันแสนหวานของเริก ออร์เซนนา* ได้เรียบเรียงมาจากงานวิจัยเรื่อง *เริก ออร์เซนนา และนิทานไวยากรณ์ (Erik Orsenna and Grammar Tales)* ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยได้ศึกษารอบแนวคิดในการสร้างนิทานไวยากรณ์ 5 เรื่องตามหลักการวิเคราะห์ตัวบท ในประเด็นลักษณะของนิทานไวยากรณ์ ความสำคัญและภาพแทนของไวยากรณ์ฝรั่งเศส การถ่ายทอดความรู้ด้วยน้ำเสียงใหม่ กลวิธีการสร้างเรื่อง และสัมพันธ์บท เป็นต้น เพื่อที่จะให้การนำเสนอบทความวิจัยมีความเหมาะสม จึงได้นำเสนอเฉพาะเรื่องภาพแทนของไวยากรณ์ฝรั่งเศสเพียงประเด็นเดียว โดยได้ประมวลความคิดและเรียบเรียงจากรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

แนวทางการศึกษาในเรื่องภาพแทน (Hall, 1997, pp. 17-19) ที่สัมพันธ์กับนิทานไวยากรณ์นั้น คือการศึกษาแนวทางประกอบสร้าง (constructionist approaches) ซึ่งเชื่อว่า ภาพแทนสามารถเป็นการประกอบสร้างความหมายผ่านภาษา เพราะไม่มีสิ่งใดหรือแม้แต่ผู้ใช้ภาษาคนใดก็ตามที่จะสามารถคงความหมายต่างๆ ในภาษาไว้ได้ สิ่งต่างๆ ในโลกนี้เกิดขึ้นมาจากการที่เราเป็นผู้สร้างความหมาย โดยการใช้ระบบภาพแทน ซึ่งได้แก่นทัศน์ (concepts) และสัญญาณ (signs) ต่างๆ

จากการที่ภาษาคือวัฒนธรรม และวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการสร้างความหมายที่ขึ้นกับเงื่อนไขและบริบทเฉพาะ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2546, น. 23-32) ดังนั้นภาพแทนที่เราสามารถมองในมิติที่สัมพันธ์กับไวยากรณ์ฝรั่งเศส คือ

1. ไวยากรณ์ฝรั่งเศสเป็น ‘เรื่องเล่าขนาดใหญ่’ ซึ่งเต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ มีความซับซ้อนยากแก่การจดจำและใช้ให้ถูกต้อง
2. ไวยากรณ์ฝรั่งเศสเป็นระบบคุณค่าที่เข้าถึงได้ง่ายขึ้น จากการสร้างความหมายใหม่หรือใช้ภาพแทน

ผลการศึกษาเราได้พบว่าเอริก ออร์เซนนา มีแนวคิดการสร้างภาพแทนในการนำเสนอเรื่องราวของการเรียนการสอนไวยากรณ์ฝรั่งเศสผ่านทางตัวละคร คำและสัญญาณ ด้วยมโนทัศน์และวิธีการ ดังนี้

1. ภาพแทนตัวละคร

1.1 ฉากาน์: ภาพแทนการรื้อสร้างไวยากรณ์ฝรั่งเศส

เอริก ออร์เซนนา ได้สร้างตัวละครหลักชื่อฉานันท์ที่มีอายุ 10 ปีในนิทานไวยากรณ์เรื่องแรก และเติบโตขึ้นจนมีอายุ 16 ปีในเรื่องสุดท้าย เธอมีบทบาทในการเล่าเรื่องของตัวเอง ภาษาและไวยากรณ์ฝรั่งเศส โดยใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง อุบัติเหตุเรืออับปางกลางทะเลขณะเดินทางไปพบพ่อกับแม่ที่แยกทางกันอยู่ทำให้เธอสูญเสียความทรงจำด้านการใช้ภาษา แต่รอดชีวิตมาได้จากการช่วยเหลือของเมอสิเออร์อ็องรีซึ่งมีสถานะเป็นตัวละครสื่อกลาง การสูญเสียความทรงจำเชิงสัญลักษณ์นี้เป็นเสมือนการรื้อสร้างความรู้ที่เกี่ยวกับไวยากรณ์ฝรั่งเศส เพื่อที่เมอสิเออร์อ็องรีและมาดามัวแซลลอร์องแซ็งครูโรงเรียนบนเกาะจะได้มีโอกาสประกอบสร้างความรู้ให้กับเธอใหม่

เพื่อที่ผู้อ่านจะนิยามตัวตนเทียบเคียงกับฉานันท์ได้ ผู้ประพันธ์จึงตั้งใจจะไม่สร้างรูปร่างหน้าตาของตัวละครนี้ให้เด่นชัด แต่ให้ภาพลักษณ์ว่าเป็นเด็กผู้หญิงที่กล้าแกร่ง ชื่อของเธอเหมือนกับฉานันท์ ดาร์กตัวละครประวัติศาสตร์ที่ได้กอบกู้อิสรภาพของฝรั่งเศสจากอังกฤษ เธอพร้อมที่จะเรียนรู้ เป็นตัวของตัวเอง มีบุคลิกภาพเช่นเดียวกับวัยรุ่นอื่นๆ ซึ่งอยู่ในช่วงของการเรียนหนังสือ และพบว่าไวยากรณ์ฝรั่งเศสมีสาระกฎเกณฑ์มากมายยากแก่การเข้าใจเช่นเดียวกัน

นอกจากเอริก ออร์เซนนา จะสร้างลักษณะของตัวละครให้ผู้อ่านเทียบเคียงความเหมือนของตนเองกับตัวละครแล้ว เขายังสร้างให้ฉานันท์มีลักษณะของตัวละครในนิทานหรือเรื่องเล่า คือมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์เริ่มต้นจนถึงสถานการณ์ตอนจบอย่างเห็นได้ชัด โดยที่เรื่องเล่าจะถูกกำหนดจากพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลง จากสภาวะหนึ่ง (เหตุการณ์เริ่มต้น) ไปสู่อีกสภาวะหนึ่ง (เหตุการณ์ตอนจบ) การเปลี่ยนแปลงในนิทานไวยากรณ์เล่มแรก คือ ฉานันท์ในวัยเด็กประสบอุบัติเหตุเรืออับปาง ปัจจัยในการเริ่มเดินเรื่องคือเธอไม่สามารถใช้ภาษาได้ การติดเกาะและได้พบกับ เมอสิเออร์อ็องรีคือการขับเคลื่อนซึ่งทำให้เรื่องดำเนินไป เป็นการกระทำที่ต่อเนื่องกันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของฉานันท์ที่เติบโตเป็นผู้ใช้ภาษาที่ดี มีอาชีพเป็นนักเขียนเงา รู้ถึงปัญหาและความสำคัญของการใช้ภาษาฝรั่งเศส จนถึงการคลี่คลายด้วยการหาทางออกและนำไปสู่การเกิดสภาวะใหม่ที่ เอริก ออร์เซนนาได้ถ่ายทอดเป็นนิทานไวยากรณ์เล่มต่อๆ มา ในขณะเดียวกันกับที่วุฒิภาวะของฉานันท์ตัวละครเอกเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องพร้อมกับการเรียนรู้เรื่องภารกิจประชาสังคม (ธีรยุทธ บุญมี, 2547, น.73)จากเมอสิเออร์อ็องรีซึ่งถ่ายทอดความมีวัฒนธรรม (civility) และทำให้เธอเข้าใจในที่สุดถึงความสำคัญของไวยากรณ์ฝรั่งเศสในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่ทุกคนมีหน้าที่ต้องรักษาไว้

1.2 มาตามจารย์โกนอสและเนกรอล: ภาพแทนไวยากรณ์แนวขนบนิยม

มาตามจารย์โกนอสและเนกรอล เป็นตัวละครที่สื่อถึงไวยากรณ์แบบเดิม หรือแนวขนบนิยม ตัวละครทั้งสองแยกห่างจากตัวละครอื่นด้วยบุคลิกภาพ พฤติกรรมและทัศนคติในเรื่องไวยากรณ์และภาษา

มาตามจารย์โกนอส

มาตามจารย์โกนอสเป็นศึกษานิเทศก์ที่เคร่งครัดกับกฎเกณฑ์ทางภาษาเมื่อปรากฏตัวตั้งแต่ตอนเริ่มเรื่องไวยากรณ์คือบทเพลงอันแสนหวาน เธอได้เข้าไปนิเทศก์การสอนในชั้นเรียนของมาดามัวแซลลอร์องแซ็ง คุณครูของฉานันท์ และสะท้อนลักษณะทางกายภาพที่ฉานันท์มองดูด้วยความเคลือบแคลงตั้งแต่แรกเห็น “เข้าวันนั้น ในเดือนมีนาคม บุคคลสำคัญที่ได้เข้ามาในห้องเรียนของเรา (...)เป็นคนที่ม่แต่หน้าหุ้ม

กระดุก เขาเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิงกันนะ เป็นไปไม่ได้ที่จะรู้ เนื่องจากว่าความผอมของเขาหลบท่าทางอย่างอื่นจนมิด”(Orsenna, 2001,p. 14)

เอริค ออร์เซนนา ไม่เห็นด้วยกับการสอนที่กำหนดให้ใช้ภาษายากเกินความเข้าใจ (Bakešová, 2012, p. 10) เราจึงได้พบข้อสังเกตที่เชื่อมโยงไปถึงการตั้งชื่อตัวละคร เขาได้ให้มาตามจารีโกนอสเป็นตัวละครภาพแทนของระบบการสอนไวยากรณ์แบบเดิม “Jargonos” มาจากคำว่า “Jargon” หมายความว่า “ภาษาที่ไม่มีใครเข้าใจ” “ภาษาเฉพาะกลุ่ม” เธอเกิดอาการเดือดดาลจนคุมสติไม่อยู่ตอนที่เข้าฟังคำสอนของคุณครูซึ่งกำลังสอนให้เด็กๆ จินตนาการอย่างสนุกสนานไปกับนิทานสอนใจของฌอง เดอ ลา ฟ็องแต็น และ “ความมหัศจรรย์ของถ้อยคำ” เพราะการสอนแบบนี้ไม่ตรงกับหลักการที่กระทรวงกำหนด ซึ่งต้องการให้สอนตามหลักวิชาการมากกว่า ไวยากรณ์แนวเดิมถูกนำเสนอผ่านทางตัวละครตัวนี้ และไวยากรณ์แนวใหม่ผ่านทางมาตมัวแซลลอร์องแซ็ง โดยที่ฉากหลังของการสอนคือนิทานสอนใจเรื่องหมาป่ากับลูกแกะ หมาป่าที่ขอบวางอำนาจเป็นภาพแทนของนักบริหารการศึกษา ส่วนมาตมัวแซลลอร์องแซ็งคือลูกแกะที่มีความอ่อนโยน ในที่นี้เสียงของไวยากรณ์แนวใหม่ถูกล้อมกรอบเอาไว้ และไม่มีเสรีภาพในการคิดต่าง

เนกรอล

ส่วนเนกรอลผู้ว่าการประจำเกาะเป็นตัวละครภาพแทนซึ่งมีบุคลิกภาพในมุมอับเช่นกัน ลักษณะทางกายภาพของเขาปรากฏชัดที่สุดในนิทานไวยากรณ์เรื่อง *ศัพท์นิรมิต* เมื่อข่าวโทรทัศน์เปิดรายการด้วยภาพผู้ชายสี่ระยะเด็ก ใบหน้ากลม ลำตัวตรง ท่าทางเป็นคนเจ้าอารมณ์ ในรายการข่าวเขาได้แสดงความคิดว่าคนเราพูดมากจนเกินไปแล้ว ทั้งพูดมากด้วยคำพูดและการเขียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงาน วิสัยทัศน์ทางการศึกษาของเนกรอลมุ่งไปที่ประโยชน์อย่างเดี๋ยวยอะไรที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์จะถูกกำจัดทิ้งในบรรดาคำที่เขาอนุญาตให้ใช้มีคำกริยา 12 คำ คือ เกิด (naitre) กิน (manger) ดื่ม (boire) ปัสสาวะ (pisser) ขับถ่ายอุจจาระ (déféquer) นอนหลับ (dormir) หย่าร้าง (divorcer) แต่งงาน (se marier) ทำงาน (travailler) แก่ตัวลง (vieillir) ตาย (mourir) โห่ร้องต้อนรับ(acclamer) (Orsenna, 2013, p. 28) นักเรียนตัวเล็กๆ คนหนึ่งของมาตมัวแซลลอร์องแซ็ง รู้สึกว่าคำสิบสองคำที่เนกรอลกำหนดให้ใช้เพียงพอแล้ว หน้าทีของมาตมัวแซลลอร์องแซ็งคือ ชี้แจงให้เด็กคนที่เข้าใจว่ามีคำใช้น้อยๆ นี้สะดวกดี เกิดความเข้าใจใหม่ เพราะในทางตรงข้าม คำเพียงสิบสองคำนี้ไม่เพียงพอต่อการใช้สื่อสาร ไม่ชัดเจน เป็นคำที่ไม่ได้บอกความคิดที่สื่อถึงสติปัญญาของผู้ใช้ หรืออธิบายความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ เมอสิเออร์อ็องรีรู้สึกเศร้าใจที่คนบนเกาะจะยอมอยู่โดยไม่พูดจาและยอมให้ถ้อยคำถูกทอดทิ้งไปเช่นนี้ “ยี่สิบห้าภาษาตายไปแต่ละปี ! เพราะมีสาเหตุจากการไม่ได้ถูกนำมาพูดและสิ่งของต่างๆ ที่ใช้ภาษานั้นบรรยายก็สูญหายไปกับภาษานั้นๆ ด้วย นี่คือนิสัยที่เราไม่ความแค้นแค้นถึงได้รู้ล้าเราเข้ามาที่ละน้อย ถ้าจะได้ตระหนักในคำเตือนนี้ไว้ก็จะดี ถ้อยคำเป็นเครื่องจักรตัวเล็กๆ ของชีวิต เราจึงควรเอาใจใส่ถ้อยคำให้ดี” (Orsenna,2001,p.51) เอริค ออร์เซนนาต้องการจะบอกผู้อ่านทั้งที่ยังเป็นเด็กและผู้ใหญ่ว่าต้องรักษาอาการเจ็บป่วยที่กำลังเกิดขึ้นกับภาษาฝรั่งเศส

1.3 มาตมัวแซลลอร์องแซ็งและ เมอสิเออร์อ็องรี:ภาพแทนผู้ประกอบสร้างไวยากรณ์ฝรั่งเศสแนวใหม่

มาตมัวแซลลอร์องแซ็ง และเมอสิเออร์อ็องรี คือตัวละครคู่ตรงข้ามของมาตามจารีโกนอสและเนกรอล ทั้งคู่เป็นสัญลักษณ์ของเสียงแห่งไวยากรณ์แนวใหม่ที่ชูธงของการเรียนอย่างสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นการสอนด้วยภาษาที่นักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย และส่งเสริมการใช้จินตนาการ

มาดามัวแซลลอร็องแซ็ง

ตั้งแต่ในบทแรกผู้อ่านได้พบกับคุณครูผู้ซึ่งสร้างความประทับใจให้นักเรียนด้วยการเชื่อเชิญสัตว์ นานาชนิดที่ปรากฏอยู่ในนิทานสอนใจของกวีฌอง เดอ ลาฟ็องแต่นให้ยกโขยงมาบุกห้องเรียนใน ขณะเดียวกัน เราได้เห็นวิสัยทัศน์ของมาดามัวแซลลอร็องแซ็งที่ถ่ายทอดความงามของภาษาและ วรรณกรรมฝรั่งเศสด้วยการชี้ให้เห็นๆ รู้จักจินตนาการจนเกิดความซาบซึ้ง “เราอยู่ในห้องเรียนแต่ๆแต่ อาศัยอคมอันมหัศจรรย์ของคำ เราจึงเห็นตัวเราเองไปอยู่ท่ามกลางป่าเขาลำเนาไพรได้” (pp. 3-4) นอกจากการสอนวิธีสร้างจินตนาการซึ่งอยู่นอกเหนือหลักวิชาแล้ว เธอยังกระตุ้นความรู้สึกรักคิดของเด็กๆ โดยการตั้งคำถามให้คิดตาม “เด็กๆ รู้สีกว่ามันยอดเยี่ยม ที่ว่าสภาพเรื่องราวได้ดีขนาดนี้โดยใช้ถ้อยคำเพียงไม่กี่บรรทัด... เด็กๆ เห็นเจ้ากบขี้จิกขาหรือเปล่า ไม่เห็นหรือ และยังมีเจ้าเห็บหรือขี้ไรค์ เด็กๆ ไม่ได้ยินเสียง มันตอมหึ่งๆ หรือ” (p. 2) ไม่เพียงเท่านั้น เธอยังระดมความแหลมคมของการสังเกต การสร้างศรัทธามา ประมวลเข้ากับความรู้และหลักวิชา ก่อนที่จะถ่ายทอดความคิดออกมาอย่างเรียบง่ายเพื่อกระตุ้นเด็กๆ ให้ เกิดความรักในวัฒนธรรมของตนเพราะภาษาฝรั่งเศสเป็นหนึ่งในหลายๆ ภาษาที่งดงามที่สุดของโลกใบนี้ ที่ สำคัญภาษาฝรั่งเศสคือภาษาของแผ่นดินเกิดของพวกเขาทุกคน

เมอสิเออร์อ็องรี

เมอสิเออร์อ็องรีวางตัวเสมือนเป็นบุรุษผู้รอบรู้เรื่องวัฒนธรรม มีความปรารถนาและความเอื้อ ออาทรที่จะถ่ายทอดความรู้และความคิดที่ดีที่สุดในช่วงเวลาที่เขายังมีชีวิตอยู่จากจุดหนึ่งในสังคมไปสู่คน อื่นๆ ด้วยจิตสำนึกที่ต้องการแสดงให้ผู้อ่านเห็นภารกิจประชาสังคมว่า จุดมุ่งหมายโดยธรรมชาติของมนุษย์ เราก็คือการพัฒนาความสามารถของตัวเอง ทั้งเพื่อตนเองและสังคม ตัวละครสื่อกลางผู้ให้คุณค่าแก่ ดนตรีและศิลปะ เขาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีและไวยากรณ์ว่า คำเหมือนกับโน้ตดนตรี การ สะสมคำเอาไว้เท่านั้นยังไม่เพียงพอ ต้องนำคำมาใช้ด้วย ให้คำได้ทำหน้าที่ของมัน ส่วนโน้ตดนตรีก็ไม่ควร จะถูกเก็บไว้เช่นกัน เพราะโน้ตดนตรีต้องการการประกอบสร้างออกมาเป็นเสียงเพลง เอริก ออร์เซนนา ต้องการจะบอกในที่นี้ว่าเหมือนกับที่คำพูดและภาษาต้องการไวยากรณ์นั่นเอง

ในสถานะที่ฉานนั้และพี่ชายประสบอุบัติเหตุเรืออับปางกลางทะเล ทำให้เธอและพี่ชายไม่สามารถ พุดหรือกลับมาใช้ภาษาฝรั่งเศสได้ เปรียบเหมือนกับถูกตัดขาดจากโลกภายนอกชั่วคราว การมีชีวิตอยู่บน เกาะไวยากรณ์ (<http://www.erik-orsenna.com>) นี้คือ การได้มีโอกาสสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ เกาะเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญยิ่งในระบบทะเล เต็มไปด้วยความเปรียบ มีความมหัศจรรย์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้พบ ในโลกของความจริง เมอสิเออร์อ็องรีได้ทำหน้าที่สื่อกลางในการค้นหาคำที่สูญหายไปจากความทรงจำของ ฉานนั้และพี่ชาย รวมทั้งนำไปสู่การค้นพบคุณค่าและความหมายที่มีอยู่ในไวยากรณ์ฝรั่งเศสพร้อมกับสอน เรื่องการรู้จักรับวัฒนธรรมเข้ามาในตัวเรา

เมอสิเออร์อ็องรีเป็นคนมุ่งมั่นมากในการที่จะทำให้สองคนพี่น้องกลับมาพูดใหม่ได้อีกครั้ง ทั้งคู่ได้ ตามเขาไปที่ยวตลาคบนเกาะซึ่งได้รับการพรรณนาว่า “เกาะของเราแห่งนี้มีพลังที่ค่อนข้างมหัศจรรย์” เม อสิเออร์อ็องรีทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ไวยากรณ์ พาพวกเขาไปที่ยวตลาคคำ ฉานนั้เห็นว่าที่นี่มีร้านขาย ของแคบๆ สี่ร้านตั้งอยู่รอบวงเวียน ซึ่งมีลูกค้าแวะเข้ามาด้วยท่าทีที่กังวลเหมือนกับคนที่มีความลับซ่อน เร้นอยู่ เป็นสถานที่ๆ เมอสิเออร์อ็องรีแวะมาจับจ่ายซื้ออย่างเป็นประจำ ฉานนั้ได้แอบแวะเข้าไปในร้านขาย คำร้านหนึ่งที่น่าสนใจมาก มีป้ายประกาศอยู่หน้าร้านว่า “ร้านขายศัพท์ความรักราคาลดพิเศษสำหรับคนที่ ความรักทำพิษ” นอกจากนี้ยังมีร้านอื่นๆ ที่ควรค่าแก่การเข้าไปทำความรู้จักอีกเช่นร้านที่มีชื่อว่า “ฟ้า

ประทาน นักบัญญัติศัพท์ พันธุ์ไม้ และปลา จบการศึกษาระดับปริญญา” ร้าน “มารี – หลุยส์ นักนิรุกติศาสตร์ลีลาษา” (Orsenna, 2001, pp. 42-45)

เมอสิเออร์อ็องรีได้สร้างความมั่นใจว่า คนทั้งสองจะกลับมารักวิชาไวยากรณ์ได้ในเวลาที่รวดเร็ว การเดินทางไปยังเมืองของคำก่อให้เกิดการค้นพบที่มีหัตถกรรมโดยเฉพาอย่างยิ่งในตอนท้ายของเรื่องเขาได้แวะไปที่โรงงานคำ นอกจากเขาจะกล่าวถึงคำกริยานุเคราะห์ที่เสนอความช่วยเหลือด้วยการ “วิ่งจากกริยาตัวหนึ่งไปยังกริยาอีกตัวหนึ่ง”(p. 107) แล้วยังกล่าวถึงพจนานุกรมว่า นี่คืองานที่ “จะเล่าถึงชีวิตของคำแต่ละคำ” (Orsenna,2013, p.19) ในการแต่งประโยค เขากำชับมานนีให้คัดสรรคำที่จะใช้ในประโยค โดยการยื่นตาข่ายจับผีเสื้อให้เธอไปจับคำมา ส่วนคำกริยาที่ถูกเปรียบเทียบเหมือนมดงาน ทำงานไม่หยุด เขาเสนอให้เธอไปค้นหาจากรังมด (Orsenna,2001,p. 108) เขาพาเธอไปที่เครื่องฉายคำนำหน้านาม และเตือนว่าอย่าลืมที่จะใช้คำนำหน้านามตามเพศและพจน์ของคำนาม ที่สำคัญคือต้องไม่กลัวที่จะเขียน ที่จะแต่งประโยค เขาระตุ้นให้เธอรู้อัจฉริยะสร้างสรรค์ เพราะ “ไม่มีภาพอะไรที่จะสวยงามมากยิ่งขึ้นไปกว่าคำที่ร้อยเรียงกันไปบนหน้ากระดาษอีกแล้ว” (p. 109) เขาสร้างจินตนาการให้เธอคิดตามว่าการผันคำกริยาในภาษาฝรั่งเศสเหมือนกับการทำงานของนาฬิกาตั้งพื้น แต่ละเรือนมีช่องเจาะคล้ายช่องส่งจดหมายตู้ไปรษณีย์ เมื่อเอากระดาษที่เขียนประโยคใส่เข้าไป ฟันเฟืองนาฬิกาจะส่งเสียงโน้ตระฆังเพลงสามตัว แล้วคืนกระดาษออกมาพร้อมด้วยประโยคที่ถูกแก้ไข การเหวี่ยงของลูกตุ้มที่มีหน้าที่แสดงกาลต่างกันก็จะเหวี่ยงไปคนละแบบคนละทาง เอริก ออร์เซนนาได้สอดแทรกอารมณ์ขันเข้ามาพร้อมกับทำหน้าที่ “นำเสนอ” ให้รู้ให้เห็น เช่นเดียวกับมาดามว์แซลลอร์องแซ็ง แต่ปล่อยให้มานนีและโตมาส์ได้สำรวจค้นหาเพื่อจะได้ค้นพบกลไกของภาษาจากภายในด้วยตัวเอง เขาเชื่อว่าเมื่อคนเรามีบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะสามารถพัฒนาและเข้าใจได้ดีขึ้น

ศิลปะในการสอนที่มีชีวิตของเมอสิเออร์อ็องรีทำให้เรื่องยากกลายเป็นเรื่องที่ได้เข้าถึงได้โดยง่าย คำอธิบายของเขาชัดเจนและไม่อ้อมค้อม เราจะเห็นว่าตัวละครสื่อกลางผู้นี้หลีกเลี่ยงการสอนตรงๆ แต่เลือกที่จะใช้ภาพแทน และความเปรียบดังที่เราจะได้ศึกษาต่อมาในเรื่องของภาพแทนคำและสัญญาะ

2. ภาพแทนคำและสัญญาะ

เราได้พบว่าตัวบททางไวยากรณ์ที่เอริก ออร์เซนนาสร้างขึ้นใหม่นี้เป็นตัวบทที่บรรจุความคิด ความฝัน และจินตนาการเพราะมีเจตนาที่จะแสดงให้เห็นว่าภาษาไม่ใช่เรื่องไกลตัว ไม่ได้มีระยะห่าง ไม่ได้ทำให้เรารู้สึกว่าแตกต่างจากเรา คำจึงมีชีวิตจิตใจด้วยกลวิธีทางภาษาที่เรียกว่าบุคลาธิษฐาน

คำถือเป็นภาพลักษณ์ของเสียง เป็นตัวสัญญาะ คำหนึ่งคำนี้มีความหมายที่คงความเป็นนามธรรม และไม่มีรูปของความหมายที่ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพลักษณ์ของมโนทัศน์แบบตายตัว เมื่อไม่มีรูปของ ความหมายที่ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพลักษณ์ของมโนทัศน์ตายตัว เราจึงสามารถสร้างมโนทัศน์ที่ผุดผก ออกไปได้ ดังนั้น เพื่อให้การสื่อสารเกิดขึ้นได้ใหม่ เอริก ออร์เซนนาจึงสามารถประดิษฐ์การนำเสนอ มโนทัศน์อันเป็นรูปธรรมให้เห็น “เผ่าพันธุ์แห่งคำ” ซึ่งได้แก่ “คำนำหน้านาม” “คำคุณศัพท์” “คำนาม” “คำสรรพนาม” “คำวิเศษณ์” “คำกริยา” เขากล่าวว่าคำมีกิจกรรมเยี่ยงมนุษย์ คำอาศัยอยู่ในเมือง คำเป็น ประชากรเหมือนกับมนุษย์ เมืองของคำไม่ได้แตกต่างจากเมืองของมนุษย์ เป็นเมืองที่มีขนาดเล็กและเงียบ เยียบ มีลำดับชั้นทางสังคมอย่างชัดเจน “เบื้องล่างของจุดที่เราอยู่ มีเมืองๆ หนึ่งแผ่ตัวอยู่ข้างหน้า เป็นเมืองจริงๆ มีถนนสายต่างๆ บ้านเรือน ร้านรวง โรงแรม ที่ว่าการอำเภอ โบสถ์ที่มีหอร่องขังปลาไหลแอวม ออาคาร รูปทรงแบบอาหรับขนาบข้างด้วยหอคอย (หรือว่าเป็นสุเหร่ากันแน่ เอ๊ะชักไม่แน่ใจ) โรงพยาบาล สถานี ดับเพลิง ... ทุกซอกทุกมุมของเมืองเหมือนกับเมืองในบ้านเรา” (pp. 67-68)

นอกจากนั้น เราจะเห็นได้อีกว่า คำมีการงานอาชีพ บทบาทหน้าที่ต่างๆกันไป และแยกกันอยู่ตาม
เผ่าพันธุ์ของคำ ตัวอย่างเช่น

คำนำหน้านาม

เอริก ออร์เซนนาพยายามที่จะทำให้สัญญาที่สื่อความออกไปนั้น มีรูปสัญญะที่รองรับความหมาย
ได้อย่างเข้าใจ ไม่ใช่สิ่งที่ว่างเปล่าหรือปราศจากความหมายสำหรับเรา เขากล่าวถึงเผ่าพันธุ์คำนำหน้านาม
ซึ่งเป็นเผ่าพันธุ์ที่เล็กที่สุด ซึ่งมีชีวิตอยู่ในระบบของภาษาฝรั่งเศส “คำนำหน้านามจะเดินนำอยู่หน้าคำนาม
พร้อมกับสันกระดิ่งกริ่ง กริ่ง ไปด้วย เพื่อบอกว่าฟังให้ดีนะ คำนามที่ตามหลังฉันมาต้อยๆ นะ เป็นเพศ
ชาย! ระวังให้ดีนะ มันเป็นเพศหญิง! คำว่า เสือ เป็นคำนามเพศชายใช้ “เลอ” นำหน้า วัว เป็นคำนามเพศ
หญิง เห็นรีเปล่า ใช้ “ลา” นำหน้า” (p. 72)

คำคุณศัพท์

คำคุณศัพท์ถูกเปรียบเหมือนผู้ที่เสริมบารมีของคำนามให้โดดเด่น เพราะฉะนั้นจึงเป็นคำที่มี
ความสำคัญมากในประโยค “คุณศัพท์ทรงเสน่ห์ ผู้ช่วยคนสำคัญที่จะขาดเสียไม่ได้! หน้าตาคำนามจะเหี่ยว
เฉาสักแค่ไหน ถ้าไม่มีของกำนัลที่คำคุณศัพท์มอบให้ ทั้งรสชาติจัดจ้าน สีสัน และยังรายละเอียดอื่นๆ ที่
ได้มาจากคุณศัพท์อีกล่ะ...” (p. 73)

ต่อมาเราจะได้เห็นว่ คำนามและคำคุณศัพท์ แต่งงานกันเหมือนกับมนุษย์ การเสนองภาพแทน
และแนวความคิดเช่นนี้เพื่อสร้างมุมมองว่า การที่กฎเกณฑ์ไวยากรณ์ฝรั่งเศสกำหนดให้คำคุณศัพท์ต้อง
เปลี่ยนแปลงเพศ และพจน์ตามคำนามที่คำคุณศัพท์ประกอบนั้นไม่ต่างจากการที่มนุษย์สองคนทำข้อตกลง
ในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน “คุณศัพท์มีจิตวิญญาณที่อ่อนไหว มันเชื่อว่าการแต่งงานของมันจะคงอยู่ตลอดไป...
เป็นเพราะไม่รู้จักความไม่ซื่อสัตย์ที่มีมาแต่กำเนิดของคำนามแท้ๆ ที่เดียว” (p. 76)

คำนาม

หน้าที่การงานอย่างแรกของคำนามคือ บอกลักษณะข้าวของต่างๆ คำว่า “คำนาม” จึงอยู่ใน
สถานะของตัวสัญญาที่นำเสนอภาพของสัญญา นำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดจินตนาการถึง “สวน
พฤกษศาสตร์” ที่ซึ่ง “ด้านหน้าต้นไม้ซึ่งหายากทั้งหลาย มีคนเอากระดาษแข็งแผ่นเล็กๆ หรือป้ายไปติด
ไว้” “ดังนั้นหน้าที่อย่างแรกของคำนาม คือเป็นป้ายบอกทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ เพื่อให้รู้ว่าสิ่งนั้นๆ เป็น
อะไร” (p. 72) เอริก ออร์เซนากล่าวว่า นี่เป็นหน้าที่ที่ยากที่สุดก็ได้ เพราะในโลกนี้มีสิ่งต่างๆ มากมาย
กำยกอง สิ่งที่ชอบชอบ รวมทั้งสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่หยุด เขาไม่สั้มที่จะพูดถึงคำนามที่อยู่นอกกฎเกณฑ์ และ
เปรียบช้อยกเว้นในระบบของภาษาฝรั่งเศสเหมือนกับแมวเหมียว ซึ่งมีนิสัยเอาแต่ใจตัวเองเช่น คำว่า เขา
(pou) นกฮูก (hibou) และหัวเข่า (genou) เป็นคำนามที่ต้องเติม “อิซซ์”(x) แทน “เอส” (s) เมื่อเป็น
พหูพจน์ (เปลี่ยนรูปเป็น poux, hiboux และgenoux) (p. 79)

คำสรรพนาม

คำสรรพนามเป็นเผ่าพันธุ์ที่ขอบอวดพิเศษ ชอบมองดูคำอื่นๆ ด้วยสายตาดูหมิ่นดูแคลน และทำ
ตัวก้าวร้าว โดยเหตุที่คำนามต้องคอยให้มีคำมาแทน คำสรรพนามจึงเป็นเหมือนกับ (คนที่) ยึดเอา
สถานภาพของคำที่ขอให้อันทำหน้าที่แทนมาเป็นของตนไปเลย “เรามอบบทบาทที่สำคัญมากให้พวกมัน
คือให้คำพวกนี้ทำหน้าที่แทนคำนาม (...) แทนที่จะพูดว่าฉันรักกับโตมาส์ซัวๆ เราควรจะใช้คำสรรพนาม
พหูพจน์ “พวกเขาทั้งหลาย” แทนจะดีกว่า” (p. 82)

คำวิเศษณ์

คำวิเศษณ์มีคุณสมบัติคล้ายกับ “คนโสด” เพราะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเพศและพจน์ตามคำที่ประกอบได้ วิธีการจูงใจของเอริก ออร์เซนนา คือเล่นกับคำ สร้างอารมณ์ขัน ให้กับคำเหล่านั้น “*อ้อ พวกคำวิเศษณ์นั่นเอง ! คำพวกนี้เป็นพวกที่ตายตัวจริงๆ ! ไม่มีทางที่จะผสมสวาทกับพวกมันได้ พวกคำเพศหญิงพยายามจะหาทางรู้จักกับพวกมัน แต่ไม่ได้ผล พวกเธอทำไม่สำเร็จ*” (p. 83)

คำกริยา

คำกริยาถูกเปรียบเทียบกับพวกมดงานที่ขยันขันแข็ง ผู้จัดการโรงงานแห่งคำอธิบายแก่ผมนั้นว่า “*มดงานเหล่านี้ คำกริยาเหล่านี้เหมือนกับชื่อที่เรียก พวกมันผ่นึกตัวกัน สลักเสลา กัดแทะ ซ่อมแซม พวกมันหาอะไรมาคลุมปิด มาขัดจนเป็นเงา ถูตะไบ ไชเกลิ้ว เลื่อย*” (p. 107) การพูดถึงคำกริยาเช่นนี้ มาจากความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าคำกริยาทำหน้าที่สื่อสารกิจกรรมมากมายของมนุษย์ ส่วนคำกริยาที่ไม่ได้ผันยังสามารถเปลี่ยนความหมายจากการแสดงการกระทำเป็นคำนามได้ เช่น กริยา “sourire” แปลว่า ยิ้ม กลายเป็นคำนามเพศชาย “le sourire” แปลว่า รอยยิ้ม หรือ กริยา “savoir” แปลว่า “รู้” เมื่อกลายเป็นคำนามเพศชาย “le savoir” แปลว่า ความรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับมุมมองที่จะมีต่อกริยาที่ไม่ผัน เขากล่าวว่ากริยาประเภทนี้มีอุปนิสัยเหมือนกับคนเกียจคร้าน ไม่ยอมทำอะไร

สรุป และอภิปรายผล

ผลสรุปการศึกษาพบว่าการใช้ภาพแทนของไวยากรณ์ฝรั่งเศสนี้ เป็นหนึ่งในกลวิธีที่ใช้เสริมการสอนภาษาฝรั่งเศสซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นภาษาที่สื่อแสดงความเป็นอารยะของสังคมการอ่าน เขียน เรียนรู้ และเป็นต้นแบบทางความคิดในด้านศิลปวิทยาการ ภาษาฝรั่งเศสสามารถที่จะกอบกู้ความเป็นหนึ่งของตนเองไว้ได้ โดยไม่ยอมสูญเสียพื้นที่ที่สำคัญในสังคมโลกไปโดยง่าย การตระหนักในเรื่องนี้ส่งผลให้เอริก ออร์เซนนาไม่เพียงต้องการที่จะรักชาววัฒนธรรมของชาติฝรั่งเศสให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด โดยเสนอผลงานที่สะท้อนเจตจำนงในการผลักดันให้เกิดมุมมองใหม่ต่อไวยากรณ์และภาษาฝรั่งเศสเท่านั้น แต่ยังนำผู้อ่านให้ก้าวข้ามโลกไวยากรณ์ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อจะได้พบกับอนาคตของไวยากรณ์ฝรั่งเศสด้วยการบุกเบิกความคิดว่าไวยากรณ์เป็นบทเพลงอันแสนหวานได้เมื่อปรับภาพลักษณ์ของไวยากรณ์ให้ต่างจากในตำราไวยากรณ์แบบเดิมพร้อมกับเตือนให้คิดถึงภัยคุกคามที่จะเกิดกับภาษา ดังนั้นทุกๆ ภาษาจำต้องมีพลวัตรในการปรับตัว ความคิดที่ปรากฏเป็นเดิมพันในเรื่องนี้เชื่อมโยงไปถึงการสูญเสียอัตลักษณ์และการทบทวนถึงสิ่งที่เกิดกับภาษาในโลกของเรา และที่สำคัญยังรวมถึงการนำเสนอภารกิจประชาสังคมที่เยาวชนพึงจะมีเพื่อที่จะได้ตระหนักถึงความสำคัญของภาษาและการใช้ให้มากขึ้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร.(2545). *สัญวิทยา โครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ธีรยุทธ บุญมี.(2547). *ประชาสังคม*. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์.(2546). *ทะเลรอบคอกคิดของทฤษฎี*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- Bakešová, Václava. (2012). *La représentation de la langue française dans les livres d'Erik Orsenna et sa mise en pratique à l'école*. Brno : MasarykovaUniverzita.

Erik Orsenna. (8 มกราคม 2560). Bienvenue sur l'archipel d' Erik Orsenna. สืบค้นจาก
<http://www.erik-orsenna.com>

Hall, Stuart. (1997). *Representation: Cultural Representation and Signifying Practices.* ,
London: SAGE Publications.

Orsenna, Erik.(2001). *La grammaire est une chanson douce.* Paris : Stock.

Orsenna, Erik.(2013). *La Fabrique des mots.* Paris: Stock.